
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. LXI

SECTIO E

2006

¹Katedra Ekonomiki i Organizacji Agrobiznesu Wydziału Rolniczego
Akademia Rolnicza w Lublinie, ul. Akademicka 13, 20-950 Lublin, Poland

²Fundacja Wspomagania Wsi, Warszawa

Jan Zuba¹, Romuald Domański²

*Analiza struktur organizacji i działalności
niektórych stowarzyszeń agroturystycznych w Polsce*

Analysis of organization structures and activity of some agrotouristic associations in Poland

ABSTRACT. The aim of the work was system analysis of organization and activity of the essential elements concerning 41 agro-tourist associations in Poland within 2001–2003. The survey was done with the help of inquiry questionnaire. The survey results allowed to create value system of coefficients describing chosen elements of analyzed associations' organization and activity. The above coefficients described such criteria like: quantity, structure, place, time, relation, level, possession and experience. The results of the survey allowed to estimate both weaknesses and strengths of associations' organization and activity. The survey shows the great degree of differentiation of organization elements of both associations as well as services scope and quantity. The number of associations' members grew about 16.8% but dynamics of agro-tourist households membership was 21.4%. The dynamics of rendered services was 88.5%. Associations which rendered services assessed the quality of services high. Among 25 kinds of services – 84% gained 4.0 note and often the note was higher. The trends of the organization and activity show their essential significance for the development agro-tourism.

KEY WORDS: agrotouristic associations, organization, integration, activity, services, effects, structures

Dynamiczny i efektywny rozwój agroturystyki wymaga racjonalnie zorganizowanych i sprawnie działających stowarzyszeń agroturystycznych. Tezę tę potwierdzają inni autorzy [Hełdak 2003; Łapińska, Olejarz, Wróblewski 2003; Strzembicki 2003; Tyran 2003; Wiatrak 1996; Wiatrak 2003]. Ponieważ konieczne są tu działania wykraczające poza indywidualne możliwości nawet ak-

tywnych jednostek, stowarzyszenia tego typu mogą być ważnymi ogniwami przeszłego systemu organizacji agroturystyki [Tyran 2003]. Działalność coraz większej liczby takich regionalnych stowarzyszeń agroturystycznych w Polsce jest czynnikiem dynamizującym i umacniającym agroturystykę [Wiatrak 2003]. Z uwarunkowań działalności turystycznej na obszarach wiejskich wynika, że istnieje potrzeba wspólnych działań rolników w tym zakresie. Przyczynami są: niski poziom dochodów mieszkańców wsi, brak kapitału wśród ludności wiejskiej i inwestycji z zewnątrz, lokowanych na wsi, niedostateczne zorganizowanie w zakresie infrastruktury lokalnej, konieczność rozwinięcia bazy informacyjnej i istniejącej działalności turystycznej w danym rejonie. Czynniki te utrudniają rozwój działalności turystycznej, a zwłaszcza brak środków finansowych, które są podstawą jej rozwoju. Tymczasem turyści preferują szeroki wachlarz zajęć i usług. Wymusza to potrzebę zrzeszenia się i organizowania wspólnego działania [Wiatrak 1996]. Zasadnicze miejsce i wysoka ranga regionalnych stowarzyszeń agroturystycznych w zarządzaniu turystyką wiejską w Polsce wynikają ze specyfiki tej turystyki, a mianowicie funkcjonowania wielu małych, rodzinnych podmiotów gospodarczych, łączących świadczenie usług turystycznych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego bądź inną formą zarobkowania, a także z rozproszenia przestrzennego i znacznego oddalenia od rynków zbytu. Wymienione cechy wymuszają wręcz, celem sprostania wymogów konkurencyjnego rynku, tworzenie przez wiejskich usługodawców regionalnych stowarzyszeń. Te swoiste samorządowe organizacje mogą z jednej strony bardziej skutecznie rozwiązywać problemy swoich członków poprzez ukierunkowanie ich aktywności, umiejętności oraz zdolności zasobów na realizację wspólnie wyznaczonych celów, z drugiej zaś strony mogą efektywnie współpracować z administracją rządową [Strzembicki 2003].

Działalność stowarzyszeń agroturystycznych pozwala pokonywać zarówno bariery wewnętrzne, jak i zewnętrzne rozwoju [Hełdak 2002]. Analizowane stowarzyszenia swoje działania powinny realizować poprzez wykonywanie czynności, których celem jest uzyskanie przewagi rynkowej turystyki wiejskiej szczególnie poprzez poszerzanie zakresu oferty jej usług i podnoszenie jakości [Tyran 2003]. Podobny wniosek ze swoich badań formułują też inni autorzy [Łapińska, Olejarz, Wróblewski 2003]. Działalność stowarzyszeń agroturystycznych jest potrzebna w celu lepszego przygotowania produktu turystycznego poprzez: działanie na rzecz rozwoju przedsięwzięć inwestycyjnych i wprowadzanie innowacji w działalności agroturystycznej; rozwijanie części składowych produktu, poprawę jego jakości oraz ustalanie i utrzymanie standardów, wprowadzanie ulepszeń w zakresie infrastruktury turystycznej i lokalnej, organizowanie badań i analizowanie rynku agroturystycznego, tworzenie ofert dla różnych grup turystów oraz określanie najlepszego segmentu rynku; organizowanie

sprzedaży produktu, uruchamianie systemu rezerwacji i sprzedaży produktu turystycznego oraz ujednocianie polityki cen [Wiatrak 2003].

Stowarzyszenia agroturystyczne są konstruktywnym i organicznym elementem systemu agroturystyki. Szeroki zakres treści ich zadań organizacyjnych, koordynacyjnych, logistycznych, inicjatywnych i innych wywodzi się wprost z działań kierowniczych i zarządczych. Istotę i zakres owych zadań autorzy prac o agroturystyce określili wystarczająco. Występuje natomiast wyraźny brak badań z zakresu praktyki organizacji i efektywności działania rozpatrywanych stowarzyszeń w Polsce, szczególnie w ujęciu systemowym.

Stąd celem pracy jest przedstawienie wyników badań w formie systemu wskaźników struktur z zakresu organizacji i działalności czterdziestu jeden stowarzyszeń agroturystycznych w Polsce w latach 2001–2003. Uzyskane wyniki mogą być wykorzystane zarówno w nauce, jak i w praktyce. Mogą one stanowić podstawę do dalszych badań oraz być wykorzystane przez władze stowarzyszeń agroturystycznych jak również samorządowe różnych szczebli.

METODY

Materiał źródłowy stanowią odpowiedzi stowarzyszeń agroturystycznych udzielone w kwestionariuszach ankiet. Ankiety te wysłano do stowarzyszeń agroturystycznych w Polsce, których adresy można było ustalić. W sumie wysłano ankiety do 81 stowarzyszeń. Zwrot wypełnionych ankiet uzyskano od 41 stowarzyszeń. Treści merytoryczne pytań do opisanie odpowiednich elementów organizacji i działalności badanych stowarzyszeń agroturystycznych określono na podstawie dostępnych ich statutów. Pytania te niemal w całości miały formę zamkniętą. Przy ich konstruowaniu korzystano z konsultacji socjologa. W pracy stosowano metody analizy i syntezy. Korzystano z metod statystycznych i tabelaryczno-opisowych.

WYNIKI

Badane stowarzyszenia agroturystyczne w analizowanym okresie powiększyły stan swoich członków ogółem o 16,8% (tab. 1). W tym dynamika członkostwa gospodarstw agroturystycznych wynosiła 21,4%. Tym samym ich udział w strukturze członkostwa wzrósł z 78,0% do 81,1%. W rozpatrywanym okresie ze stowarzyszeń wystąpiły lub zostały wykluczone w sumie 243 gospodarstwa agroturystyczne. To zmniejszenie w porównaniu ze stanem początkowym wyniosło aż 18,8%. W stosunku do wzrostu liczby członków badanych stowarzyszeń dynamiczniej wzrosła liczba świadczonych usług, bo aż o 88,5% (tab. 1). Tym

samym w analizowanym okresie liczba usług przypadająca na członka stowarzyszenia zwiększyła się średnio z 0,81 do 0,91 usługi w roku.

Tabela 1. Ilościowa charakterystyka stowarzyszeń agroturystycznych w badanym okresie
Table 1. The quantitative characteristics of agro-tourist associations in surveyed period

Wyszczególnienie Specification	Rok Year		
	2001	2002	2003
Liczba członków w stowarzyszeniach Number of members in associations	1657	1855	1935
w tym including			
- gospodarstw agroturystycznych	1293	1471	1570
- agro-tourist households			
Liczba gospodarstw agroturystycznych, które wystąpiły lub zostały wykluczone ze stowarzyszeń Number of agro-tourist households which left or were excluded from associations	44	103	96
Suma usług świadczonych przez stowarzyszenia The sum of services rendered by associations	854	1277	1610

Przedziały wartości cech (maksymalnej i minimalnej) charakteryzujących badane stowarzyszenia agroturystyczne (tab. 2) wskazują na bardzo duże ich zróżnicowanie organizacyjne. W zakresie liczby członków stowarzyszenia te różniły się ponad 19-krotnie, a w przypadku członkostwa w nich gospodarstw agroturystycznych analogiczna różnica była ponad 90-krotna. Różnica w długości okresu działalności analizowanych stowarzyszeń była 10-krotna. Bardzo też zróżnicowany był obszar działalności. Szczególnie widoczne bardzo duże zróżnicowanie występowało w przypadku gospodarstw agroturystycznych najdalej położonych od siedzib swych stowarzyszeń, zróżnicowana też była liczba sołectw, na których terenie położone były gospodarstwa agroturystyczne będące członkami badanych stowarzyszeń.

Poziomy możliwości realizacji zadań wynikających ze statutu i uchwał walnych zgromadzeń stowarzyszeń były zróżnicowane zarówno poprzez liczbę członków władz (tab. 2), jak i przez wielkość udziału bezpośredniego i pośredniego członków tych stowarzyszeń we władzach samorządowych odpowiednich szczebli. Ten udział był zróżnicowany szczególnie. Jedno stowarzyszenie miało swojego przedstawiciela w sejmiku województwa, a w radach powiatowych i gminnych – odpowiednio tylko 11 i 19 stowarzyszeń. Przy tym wystąpiły przypadki, że w radzie gminy analizowane stowarzyszenia miały nawet pięciu swoich członków.

Pośrednie możliwości realizacji zadań statutowych badanych stowarzyszeń, poprzez uczestnictwo ich członków w posiedzeniach rozpatrywanych szczebli rad samorządowych w formie zaproszonych gości, były również niewielkie. W sumie bowiem tylko z 15 analizowanych stowarzyszeń (tj. 36,6 %) przedstawiciele zapraszani byli na posiedzenia rad gmin i mogli oficjalnie przedstawiać strategię rozwoju agroturystyki, zadania z nich wypływające oraz różnego rodzaju potrzeby, w tym inwestycyjne i finansowe.

Jednym z elementów strategii osiągnięcia głównych celów stowarzyszeń agroturystycznych jest ich integracja z organizacjami o zbliżonym lub komplementarnym programie działania. Wyniki tej integracji przedstawiono w tabeli 3. Na ich podstawie należy stwierdzić, że udział badanych stowarzyszeń w rozpatrywanych organizacjach był niewielki. Tylko połowa z nich była członkami różnych organizacji turystycznych i agroturystycznych o zasięgu krajowym, a tylko trzy analizowane stowarzyszenia były członkami rozpatrywanych organizacji o zasięgu międzynarodowym. W przypadku pozostałych rodzajów organizacji członkostwo w nich badanych stowarzyszeń było znikome (tab. 3). Tak niski udział w analizowanych organizacjach można interpretować niewielką liczbą lub nieistnieniem owych organizacji odpowiednio w rejonach działalności badanych stowarzyszeń, a także brakiem świadomości potrzeb tego rodzaju integracji. Niechęć do integracji w agroturystyce podkreślają również inni autorzy [Łapińska, Olejarz, Wróblewski 2003]. Brak członkostwa stowarzyszeń agroturystycznych z regionu lub kraju w odpowiednich organizacjach międzynarodowych ogranicza możliwości rozwiązywania wspólnych problemów o charakterze makroregionalnym lub ponadnarodowym, które decydują przecież o rozwoju agroturystyki w makroregionach lub krajach, w których działają te stowarzyszenia. Problemami, które wymagają wspólnego ponadnarodowego rozwiązania, są m. in.: opiniowanie projektów prawa UE w zakresie turystyki i agroturystyki; lobbing prawny, ekonomiczny i marketingowy w zakresie rozwoju turystyki i agroturystyki; tworzenie regionalnych produktów turystycznych i agroturystycznych; tworzenie międzynarodowych systemów informacji turystycznej i agroturystycznej; wymiana doświadczeń z zakresu prowadzonych usług agroturystycznych.

Z programu działania każdego stowarzyszenia agroturystycznego, zatwierdzonego przez jego członków i zapisanego w statucie, wynikają określone zadania, których realizacji podejmuje się wybrany zarząd. Stąd samoocena zarządów stowarzyszeń w zakresie wypełniania przez nie poziomu zadań statutowych pozwala określić, które kierunki prowadzonych działań są realizowane prawidłowo, a które wymagają intensywnej poprawy. Zakres ocenianych zadań był rozległy i obejmował osiem podstawowych zagadnień komplementarnych (tab. 4).

Tabela 2. Przedziały wartości niektórych cech charakteryzujących stowarzyszenia w badanym okresie
 Table 2. The values ranges of some features characterizing associations in surveyed period

Lp. Nb.	Wyszczególnienie Specification	Jednostka Unit	Liczba stowarzyszeń Associations number	Wartości cechy Feature values		
				min	max	średnio mean
1	Liczba członków w stowarzyszeniu Number of association members	Członek member	0	15	291	44,3
2	Liczba gospodarstw w stowarzyszeniu Number of households in association	Członek member	0	3	274	35,2
3	Lata działalności Years of activity	Rok Year	0	1	10	5,1
4	Gospodarstwo agroturystyczne najdalej położone od siedziby stowarzyszenia Household situated the farthest from the seat of the association	km	0	1	210	50,5
5	Gospodarstwa agroturystyczne stowarzyszenia położone są: Agro-touristic households of associations are situated: <ul style="list-style-type: none"> • w sołectwach • in village administrators' area • w gminach • in communes • w powiatach • in provinces 	Sołectwo Village administrator's area	0	2	99	22,2
		Gmina Commune	0	1	39	8,5
		Powiat Province	0	1	10	2,7
6	Liczba osób w zarządzie stowarzyszenia Persons number in association board	Osoba Person	0	3	10	5,4
7	Liczba osób w komisji rewizyjnej stowarzyszenia Number of persons in association auditorial commission	Osoba person	0	3	5	3,1

Ciąg dalszy tabeli 2.

The second part of table 2.

8	Członkowie zarządu stowarzyszenia zamieszkują: Members of association board live in:						
		• w gminach • in communes	Gmina Commune	0	1	8	3,1
	• w powiatach • in provinces	Powiat Province	0	1	5	1,7	
9	Członkowie stowarzyszenia wybrani w ostatniej kadencji do władz: Association members chosen in last tenure of office in:						
		• gminnych • communes	Osoba Person	22	1	5	2,1
		• powiatowych • provinces	Osoba Person	30	1	2	1,1
		• województwa • regions	Osoba Person	40	1	1	1
10	Liczba przedstawicieli stowarzyszenia zaproszonych w ciągu roku na posiedzenia: Number of association representatives invited to take part in sessions during a year:						
		• rady gminy • of commune board	Osoba Person	26	1	10	3,1
		• rady powiatu • of province board	Osoba Person	31	1	3	2,0
		• sejmiku wojewódzkiego • of regional council	Osoba Person	36	1	2	1,2

Tabela 3. Członkostwo badanych stowarzyszeń w organizacjach krajowych i zagranicznych.
 Table 3. Membership of surveyed associations in domestic and foreign organizations

Rodzaj organizacji Kind of organizations'	Zasięg organizacji Organization scope	Stowarzyszenia bez członkostwa Associations without membership	Członkostwo stowarzyszenia w organizacjach Membership of association in organizations		
			min	max	średnio mean
Turystyczne Touristic	Krajowy Domestic	21	1	2	1,2
	Zagraniczny Foreign	38	1	1	1
Agroturystyczne Agro-touristic	Krajowy Domestic	19	1	2	1,1
	Zagraniczny Foreign	38	1	1	1
Ekologiczne Ecological	Krajowy Domestic	39	1	1	1
	Zagraniczny Foreign	39	1	1	1
Kulturalne Cultural	Krajowy Domestic	40	1	1	1
	Zagraniczny Foreign	41	0	0	0
Edukacyjne Educational	Krajowy Domestic	40	1	1	1
	Zagraniczny Foreign	41	0	0	0
Sportowe Sport	Krajowy Domestic	41	0	0	0
	Zagraniczny Foreign	41	0	0	0
Ekonomiczne Economic	Krajowy Domestic	40	1	1	1
	Zagraniczny Foreign	41	0	0	0
Informacyjne Informational	Krajowy Domestic	41	0	0	0
	Zagraniczny Foreign	41	0	0	0
Inne Others	Krajowy Domestic	33	1	1	1
	Zagraniczny Foreign	40	1	1	1

Średnie poziomy ich ocen, dokonanych przez zarządy badanych stowarzyszeń w skali sześciostopniowej były zróżnicowane. Najniższą średnio ocenę uzyskała trzecia grupa zadań (3,65) z zakresu koordynowania i kontrolowania cen za usługi w gospodarstwach agroturystycznych. Średnio nisko ocenione zostały również podstawowe zadania statutowe (na 3, 70) z zakresu określania i kontrolowania standardu bazy noclegowej i żywieniowej. Najwyższą zaś średnio ocenę (4, 39) uzyskała szósta grupa zadań z zakresu promocji (tab. 4).

Znacznie wyższa efektywność zarządów badanych stowarzyszeń odnośnie do wypełniania zadań związanych z promocją usług agroturystycznych w porównaniu z efektywnością rozwiązywania problemów dotyczących kształtowania poziomów podstawowych produktów agroturystycznych i ich odpowiednich cen może przynieść w przyszłości odwrotne skutki w stosunku do zamierzonych. Może wystąpić częściowa rezygnacja turystów (szczególnie wrażliwych na oczekiwane poziomy produktów podstawowych i ich odpowiednie ceny) z przyjazdu do gospodarstw agroturystycznych z powodu ich „nadpromocji”. Wystąpić mogą odczuwalne różnice pomiędzy poziomami wartości proponowanych turystom a otrzymywanych przez nich w praktyce oraz płaconymi cenami. Ta rezygnacja może spowodować duże straty w agroturystyce i wymagać będzie długiego czasu do ich odrobienia. Stąd w wypełnianiu przez zarządy stowarzyszeń podstawowych zadań statutowych powinna występować równowaga pomiędzy zadaniami wykonywanymi wewnątrz i na zewnątrz stowarzyszenia.

Świadczenie usług przez stowarzyszenia na rzecz ogólnie pojętego środowiska wewnętrznego i zewnętrznego w celu podniesienia poziomu i uatrakcyjnienia produktów agroturystycznych było kolejnym etapem badań. Stąd w tabeli 5 przedstawiono liczbę stowarzyszeń świadczących poszczególne rodzaje usług oraz wielkości tych usług w badanych latach. Spośród 28 analizowanych rodzajów usług tylko trzy (loty, złazy i akademie) nie były świadczone przez żadne ze stowarzyszeń. Usługi zaś, w których w świadczeniu średnio uczestniczyło najwięcej stowarzyszeń, to festyny, spotkania, kuligi i wędkowania. Natomiast usługami najrzadszymi w świadczeniu przez stowarzyszenia były: wyścigi, festiwale, widowiska i zbiórki pomocowe. W trzecim roku badań w porównaniu z pierwszym wzrósł średnio o 20% zakres rodzajów świadczonych usług. W pierwszym roku badań wynosił on średnio 4,5, a w trzecim roku wynosił już 5,4 rodzaje. Poza szerokością zakresu usług świadczonych przez stowarzyszenia analizowano również intensywność organizacji tych usług (tab. 5). W badanym okresie średnio w roku najwięcej zorganizowanych zostało następujących usług: wędkowanie – 252, grzybobranie – 197, spotkania – 147 i kuligi – 135. Dynamika wykonania tych usług w roku trzecim osiągnęła odpowiednie wartości: 185,3%, 68,4%, 57,1% i 72,8%. Ogółem dynamika usług świadczonych w trzecim roku w porównaniu z pierwszym wynosiła 88,5%.

Tabela 4. Rozkład samooceny stowarzyszeń w zakresie wypełniania przez nich różnych zadań statutowych
 Table 4. Arrangement of associations self-opinions of within different statutory tasks

Lp. No.	Zadanie Task	Liczba stowarzyszeń z własnymi ocenami The number of associations with self-esteems					
		Ocena Mark					
		5	4,5	4	3,5	3	2
1	Propagowanie w środowiskach wiejskich koncepcji organizowania wypoczynku w formach właściwych dla agroturystyki jako alternatywnego lub podstawowego źródła dochodu Popularization of organizing relaxation conception in forms adequate for agro-tourism as alternative or basic income source in rural areas	13	5	15	3	4	1
2	Określanie i kontrolowanie standardu bazy noclegowej i żywieniowej Defining and controlling of accommodation base standard	4	4	14	7	9	3
3	Określanie i kontrolowanie standardu zasad kształtowania cen dla gospodarstw organizujących wypoczynek w formach właściwych dla agroturystyki, pragnących być członkami stowarzyszenia Defining and controlling of prices ruling standard for households organization of relaxation in forms adequate for agro-tourism which want to join association.	1	5	19	4	8	4
4	Pomaganie członkom stowarzyszenia w przygotowaniu bazy i warunków wypoczynku dla gości w formie poradnictwa merytorycznego, szkolenia oraz wymiany doświadczeń Helping the association members to prepare the base and conditions of relaxation for quests in the form of counselling, instruction and exchange of information	18	8	8	3	2	2
5	Pomaganie członkom stowarzyszenia w podatkowo-prawnych kwestiach związanych z organizowaniem i prowadzeniem wypoczynku a także w rozwiązywaniu ewentualnych sytuacji konfliktowych z gośćmi. Helping association members with legal problems regarding organizing and running rest as well as solving possible conflicts with guests	9	6	18	3	4	1
6	Organizowanie i rozpowszechnianie informacji o możliwościach wypoczynku w gospodarstwach gościnnych członków stowarzyszenia Organizing and spread of information about rest opportunities in the households of hospitable associations' members	16	7	15	1	1	1
7	Koordinowanie działań i poczynań członków stowarzyszenia w zakresie usług przez nich świadczonych Coordinating the association members' activity within rendered services	4	4	16	4	12	1
8	Ochrona wspólnych interesów członków stowarzyszenia i reprezentowanie tych interesów na zewnątrz Protection of common interests and representing them outside association members	10	5	20	1	3	2

Tabela 5. Liczba stowarzyszeń świadczących różne rodzaje usług oraz sumy tych usług w latach 2001–2003

Table 5. The number of associations rendering different services and the sums of these services within 2001–2003

Lp. No.	Usługi Services	Liczba stowarzyszeń Associations number			Sumy usług Services sums		
		Rok Year			Rok Year		
		2001	2002	2003	2001	2002	2003
1	Festyny Picnics	20	23	23	57	70	75
2	Festiwale Festivals	2	4	3	2	8	10
3	Zjazdy Congresses	10	11	11	14	18	21
4	Spotkania Meetings	19	21	24	112	152	176
5	Plenery Out-door meetings	9	9	10	14	16	21
6	Widowiska Spectacles	2	3	4	2	3	5
7	Przeglądy Parades	4	4	5	4	5	6
8	Turnieje Tournaments	3	5	5	13	18	22
9	Rajdy Rallies	9	3	3	4	5	6
10	Zawody Competitions	2	4	4	3	5	6
11	Koncerty Concerts	3	4	4	4	5	5
12	Loty Flights	0	0	0	0	0	0
13	Wyścigi Races	0	1	1	0	1	1
14	Jazdy Drives	5	5	5	21	26	27
15	Kuligi Sledging cavalcades	14	18	18	92	124	159
16	Złazy Climb downs	0	0	0	0	0	0
17	Połowania Huntings	4	5	4	18	28	33
18	Splywy Canoeings	8	9	12	36	45	73
19	Wędkowania Fishing	15	16	17	129	258	368
20	Letnie szkoły Summer schools	5	6	7	12	18	20
21	Akademie Academies	0	0	0	0	0	0
22	Muzea Museums	4	4	4	25	56	87
23	Pokazy Shows	10	10	12	52	67	88
24	Miodobrania Honey harvests	6	6	6	7	8	8
25	Grzybobrania Mushroomings	14	15	17	139	217	234
26	Zbiory Harvests	4	4	4	45	59	74
27	Zbiórki pomocowe Aid rounds	3	2	4	4	3	7
28	Inne Others	9	12	13	45	62	78
	Suma Total	184	204	220	854	1277	1610

Tabela 6. Rozkład samoocen stowarzyszeń w zakresie realizowanych przez nich usług
 Table 6. An arrangement of self-opinions associations within realized services

Usługi	Liczba stowarzyszeń z własnymi ocenami The number of associations with self-opinions					Suma Sum
	Ocena - Mark					
	5	4,5	4	3,5	3	
Festyny Picnics	9	3	10	0	1	23
Festiwale Festivals	3	1	0	0	0	4
Zjazdy Congresses	2	3	3	1	2	11
Spotkania Meetings	6	5	13	0	0	24
Planery Out-door meetings	4	0	4	1	1	10
Widowiska Spectacles	2	1	1	0	0	4
Przeglądy Reviews	3	1	1	0	0	5
Turnieje Tournaments	3	0	2	0	0	5
Rajdy Rallies	0	1	2	0	0	3
Zawody Competitions	1	0	1	1	1	4
Koncerty Concerts	1	0	1	0	2	4
Loty Flights	0	0	0	0	0	0
Wyścigi Races	0	0	0	1	0	1
Jazdy Drives	1	0	3	1	0	5
Kuligi Sledging Cavalcades	10	0	8	0	0	18
Złazy Climb downs	0	0	0	0	0	0
Polowania Huntings	3	1	1	0	0	5
Spływy Canoeings	5	2	3	2	0	12
Wędkowania Fishing	6	1	9	0	1	17
Letnie szkoły Summer schools	3	3	0	0	1	7
Akademie Academies	0	0	0	0	0	0
Muzea Museums	1	0	2	0	1	4
Pokazy Shows	6	0	6	0	0	12
Miodobrania Honey harvests	2	0	2	2	0	6
Grzybobrania Mushroomings	5	0	9	1	2	17
Zbiory Harvests	0	0	2	1	1	4
Zbiórki pomocowe Aid hut rounds	1	0	2	1	0	4
Inne Others	6	3	3	1	0	13

Średnia liczba usług świadczonych przez stowarzyszenie w roku trzecim w porównaniu z rokiem pierwszym wzrosła z 20,8 do 39,3. Wielkości te wskazują na bardzo duże, wzrastające zaangażowanie społeczne władz i członków badanych stowarzyszeń. Tylko bowiem sześć z nich zatrudniało osobę w swoim biurze w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. Ponadto jedno stowarzyszenie zatrudniało w biurze osobę, która pobierała wynagrodzenie ze składek członkowskich.

Kolejnym istotnym elementem analizy usług świadczonych przez stowarzyszenia agroturystyczne była ocena ich jakości. Miała ona charakter samooceny, dokonanej przez zarządy tych stowarzyszeń w skali 5-stopniowej. Wyniki tej oceny przedstawiono w tabeli 6. Wartości te były zróżnicowane, jednak w mniejszym stopniu niż w przypadku zróżnicowania kryterium liczby tych usług. Średnio najniższą ocenę uzyskały usługi świadczone raz w roku, wyścigi (3,5). Najwyższą zaś ocenę uzyskały organizowane festiwale (4,88), których dynamika w roku trzecim w porównaniu z pierwszym wyniosła 400%. Spośród 25 świadczonych rodzajów usług ocenę średnią, poniżej 4,0, uzyskały tylko cztery usługi (wyścigi, zbiory, koncerty i zawody). Pozostałe (84%) świadczone usługi otrzymały ocenę 4,0 i powyżej. Wyniki oceny usług dokonanej przez zarządy badanych stowarzyszeń agroturystycznych pozwalają wnioskować ogólnie o wysokiej jakości tych usług.

Badania z zakresu organizacji i działalności stowarzyszeń agroturystycznych pozwoliły określić ich mocne i słabe strony. Mocne strony badanych stowarzyszeń to: wzrastający trend powiększania stowarzyszeń; wzrastające członkostwo gospodarstw agroturystycznych; najwyżej wykonywane zadania z zakresu promocji produktów i usług agroturystycznych; wzrostowa tendencja zakresu świadczonych usług; wzrastający trend ilości świadczonych usług; wysoka ogólnie jakość świadczonych usług. Słabe strony badanych stowarzyszeń to: niski stopień integracji stowarzyszeń z organizacjami turystycznymi i komplementarnymi, szczególnie o zasięgu międzynarodowym; duże obszary działania i dalekie odległości gospodarstw agroturystycznych od siedzib stowarzyszeń; niski poziom wykonywanych zadań z zakresu koordynacji i kontroli przygotowywanych produktów agroturystycznych i ich cen; niski udział członków stowarzyszeń we władzach i pracach organów samorządowych; mała liczba osób zatrudnionych w biurach stowarzyszeń. Te mocne i słabe strony obrazują ogólną strategię realizowaną w rozwoju agroturystyki przez badane stowarzyszenia agroturystyczne. Elementy tej strategii mogą stanowić podstawę do dalszych pogłębionych badań.

WNIOSKI

1. Nastąpił ogólnie zauważalne powiększenie badanych stowarzyszeń agroturystycznych. Przy tym dynamika członkostwa w nich gospodarstw agroturystycznych była wyższa niż pozostałych podmiotów. Struktura i dynamika członkostwa badanych stowarzyszeń świadczą o zdecydowanej dominacji w polskiej turystyce wiejskiej form agroturystycznych.

2. Niewielki i zróżnicowany był poziom integracji badanych stowarzyszeń z organizacjami o zbliżonym lub komplementarnym programie działania. Wynikać to mogło z niewielkiej liczby tych organizacji, a także z braku świadomości potrzeb integracji badanych stowarzyszeń agroturystycznych. Niski poziom rozpatrywanej integracji stowarzyszeń mógł ograniczać realizację ich żywotnych interesów.

3. W roku trzecim w porównaniu z pierwszym wzrósł zakres rodzajów usług świadczonych przez stowarzyszenia średnio z 4,5 do 5,4 rodzajów. Liczba zaś usług świadczonych średnio przez stowarzyszenie w badanym okresie wzrosła z 20,8 w roku do 39,3. Stowarzyszenia świadczące usługi ogólnie wysoko oceniły ich jakość. Spośród 25 rodzajów świadczonych usług aż 84 % uzyskało ocenę 4,0 i powyżej. Wielkości te wskazują na bardzo duże, wciąż wzrastające zaangażowanie, w szczególności społeczne, władz i członków badanych stowarzyszeń w świadczeniu usług. Tylko bowiem siedem stowarzyszeń (17,0%) zatrudniało po jednej osobie w biurze.

4. Występujące trendy w organizacji i działalności badanych stowarzyszeń agroturystycznych świadczą o tym, że istotnie przyczyniły się one do rozwoju agroturystyki na swych obszarach działania, a także stworzyły zachętę do dalszego rozwoju agroturystyki i stowarzyszeń agroturystycznych w Polsce.

PIŚMIENNICTWO

- Hełdak M. 2002. Identyfikacja i ocena uwarunkowań rozwoju agroturystyki na Dolnym Śląsku. *ACTA Scientiarum Polonorum Administratio Locorum* 1 /1 –2/, 33 – 65.
- Łapińska A., Olejarz A., Wróblewski J. 2003. Wybrane czynniki wpływające na jakość oferty turystycznej na wsi województwa Warmińsko-Mazurskiego. *Prace Naukowe AE we Wrocławiu* 983, 1, 516 –523.
- Strzembicki L. 2003. Instytucjonalne aspekty zarządzania turystyką w Polsce. Podstawowe problemy i tendencje. *Zesz. Nauk. AR w Krakowie* 90, 19 –31.
- Tyran E. 2003. Jakość w turystyce wiejskiej jako warunek sukcesu. *Prace Naukowe AE we Wrocławiu* 983, 2, 455 – 460.
- Wiatrak P. 1996. Wpływ agroturystyki na zagospodarowanie obszarów wiejskich. *Zagad. Ek. Rol.* 1, 34 –45.
- Wiatrak A. P. 2003. Baza agroturystyczna w Polsce i uwarunkowania jej rozwoju. *Zesz. Nauk. AR w Krakowie* 90, 9 –16.